

Kansaneläkelaitoksen lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n sekä lastensuojelulain 27 §:n ja 41 §:n muuttamisesta (HE 16/2024)

Kansaneläkelaitos (jäljempänä Kela) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa. Yleisesti ottaen Kela pitää esitettyjä muutoksia sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevaan lainsäädäntöön kannatettavina.

Esitetyn 54 §:n perusteella voi olla palvelunantajan näkökulmasta tulkinnanvaraista, onko esitetty muutos terveydenhuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeuteen tarkoitus toteuttaa saman lainkohdan 3 momentin mukaisesti ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä. Nykyisellään tällaisen yhdelle palvelunantajalle tarkoitetun tiedonsaantioikeuden toteuttaminen ilman luovutuslupaa ei ole Kannan kautta mahdollista. Mikäli tämä haluttaisiin mahdollistaa, niin laajennuksesta aiheutuisi merkittäviä teknisiä muutostöitä terveydenhuollon tietojärjestelmiin ja terveydenhuollon toimintamalleihin. Muutoksen toteuttamiseen tulisi varata riittävä siirtymäaika.

Ehdotetun 72 §:n muotoilu on ongelmallinen asiakastietojen luovutuksien todentamisen näkökulmasta. Tältä osin on huomioitava, että pykälää olisi mahdollista tulkita siten, ettei esimerkiksi saman lain 74 §:n 2 momentin (hyväksyntä tietojen näyttämiseen tai toimittamiseen hyvinvointisovellukseen) mukaista tahdonilmaisua tallennettaisi tahdonilmaisupalveluun. Tahdonilmaisujen todentaminen on tärkeää, jotta voidaan varmistaa luovutusten lainmukaisuus tietojen luovuttamiselle Kanta-palveluista. Luovutusten lainmukaisuuden todentamisen merkitys korostuu esimerkiksi tilanteissa, joissa luovutusten lainmukaisuutta tarkastellaan jälkikäteisesti. Toisin sanoen, mikäli asiakastietolaissa tarkoitettujen tahdonilmaisujen tallentamiseen ei voitaisi kansallisesti velvoittaa, niin Kanta-palveluissa ei

[Suojausluokka]

olisi varmistuskeinoa siihen, että luovutettavien tietojen edellytykset täyttyvät, vaikka asiakastietolain 66 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti Kela vastaa vastuullaan olevien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta siten, että asiakas- tai hyvinvointitietoja ja muita valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tallennettuja tietoja luovutetaan muun ohella asiakastietolain mukaisesti. Edellä esitetyin perustein Kela katsoo, että 72 §:n 1 momentti tulisi muotoilla siten, että se kattaa kaikki asiakastietolaissa tarkoitetut asiakastietojen käsittelyä koskevat tahdonilmaisut, joita hyödynnetään Kanta-palvelujen kautta tapahtuvissa asiakastietojen luovutuksissa. Lisäksi nyt esitetty muotoilu laajentaisi tahdonilmaisupalveluun tallennettavaksi tiedoksi myös 73 §:n 3 momentin mukaisen suostumuksen tallennettavaksi tahdonilmaisupalveluun, vaikka laissa tarkoitetut hyvinvointitietoja käsittelevät hyvinvointisovellukset liittyvät 73 §:ssä tarkoitettuun Omatietovarantoon.

Esitettävän 102 §:n 3 momentin osalta Kela katsoo, että tältä osin tulisi huomioida, että sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksen mietinnön (StVM 48/2022, s.17) mukaan 101 §:n tarkoituksena on ollut mahdollistaa ennen lain voimaantuloa sosiaalihuollon yhteydessä laadittujen potilasasiakirjojen tallentaminen potilasrekisteriin. Näin ollen voimaantulopykälä olisi perusteltua muotoilla siten, että se olisi palvelunantajille mahdollistava velvoittavuuden sijaan. Takautuvan tallentamisen vaatimuksen noudattaminen voi aiheuttaa toimijoille merkittäviä lisäkustannuksia, koska tietojärjestelmiä on poistunut aktiivikäytöstä ja eri toimialojen kirjausten erotteleminen vanhoista rakenteista on haastavaa. Takautuvasta velvoitteesta ei ole tunnistettu saatavan niin suuria hyötyjä, että takautuvaa velvoitetta voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena. Lisäksi vaatimus takautuvasta tallentamisvelvoitteesta on ristiriitainen suhteessa asiakastietolain 69 §:n, jonka mukaisesti ennen liittymistä syntyneet asiakasasiakirjat voidaan tallentaa valtakunnalliseen asiakastietovarantoon.

Lisäksi 102 §:n pykälän 6 momentin 2 kohdan muotoilu on ristiriitainen sekä sisällöllisesti että esitetyn siirtymäajan osalta suhteessa saman pykälän 3 momenttiin.

Marianna Karhu

Tuomas Meriruoho

Yksikön päällikkö, Kanta-palvelut

Juristi, Kanta-palvelut

[Suojausluokka]

Liitteet      Esitys: Kelan esitys StV 4.4.2024 HE 16/2024

Jakelu      Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta